

VLADIMÍR ŠOLTYS: *Minimalistické* ORKNEJE

V loňském roce mnoho mých fotografických i ornitologických přátel vyrazilo do Skotska. Jejich cílem byl proslulý ostrov Skye a západní pobřeží Skotska. Všichni se chystali zachytit, a samozřejmě i vyfotografovat, skalní útvar Old Man of Storr a další úchvatné scenérie, nebo se těšili na nekonečné pláže s tisíci protahujícími bahňáků a ostatních mořských ptáků. Také jsem se tam chystal a pochopitelně se ohromně těšil.

Jenže! Priority se zase zvrty. Ještě v odbavovací hale před nástupem do letadla na lince Praha – Edinburgh jsem potkal další krajany, dokonce přímo z mého rodného města, kteří měli namířeno... no kam byste řekli! Ano, na ostrov Skye. Bylo načase změnit plány a vydat se mimo hlavní proud.

Orkneje jsou pro cestovatele tak trochu „z ruky“. Návštěvníci těchto končin dospějí tak ještě do pověstné Skotské vysočiny nebo na již zmíněné západní pobřeží. Těch, co opravdu chtějí na Orkneje, není mnoho. Toto souostroví nepatří k úplně obvyklým destinacím výletních tras. Přestože i zde najdeme památky zapsané v Seznamu světového dědictví UNESCO, jako je například archeologické naleziště zvané „Srdce neolitických Orknejí“. Riziko charterových letů s davy asijských turistů s mobilními kapesními přístroji, jimiž digitálně zachycují vše kolem sebe, zde ale zatím nehrozí. Možná to bude i tím, že tak velké letiště tady nenajdete.

Pohodlný, ba přímo luxusní, trajekt s kavárnou, restaurací a barem vyplouvá ze skotského přístavu

Scrabster. Překonává při své plavbě přibližně dvacetikilometrovou cestu přes průliv Pentland Firth, oddělující Orkneje od Skotska, do orknejského přístavu Stromness. Plavba trvá podle počasí asi 2,5 hodiny. Stromness je velmi malebné přístavní městečko na ostrově Mainland. Z každého domu na člověka ještě i dnes číší rybářské řemeslo. Donedávna byli hlavním vývozním artiklem souostroví zdejší proslavení sledi. Dnes je to hlavně vlna, whisky, hovězí maso, sýry a překvapivě i pivo.

V přístavu jsme mezi barevnými odlesky mohli pozorovat lovičího alkouna obecného i alkouny úzkozobé.

Orkneje jsou vpravdě skotské souostroví. Jezera se nazývají „loch“. To by ještě šlo. Větší úžiny mezi os-

trovy jsou „sound“, ty menší „firth“. Ostrůvky nesou název „holm“, osamocená skaliska v moři „skerrie“. To jen jako příklad. Našli jsme i slova společná s běžnou hovorovou angličtinou. Třeba „no“. To bylo nejoblíbenější slovo slečny v informačním centru v Kirkwallu. Nevěděla skoro nic a slovo „puffins“ možná považovala za něco velmi vulgárního. To byl asi důvod, proč jsme je, papuchalky, zahlédli jen na velké dálku.

Orkneje mají svou vlastní vlajku. S těmi skotskými je zde uvidíte vlát na každém kroku. Souostroví sestává z více než 70 ostrovů, z nichž 20 je obydlených. Spolu se Shetlandy tvoří Severní ostrovy, anglicky Northern Isles. Největším sídlem a správním střediskem Orknejí je město Kirkwall. První zmínky o něm pocházejí už z roku 1046. Dnes zde žije necelých devět tisíc obyvatel. Jižně od města,

obklopena okolními ostrovy, se nachází proslavená vodní plocha známá jako Scapa Flow. Během obou světových válek sloužila jako útočiště a hlavní základna Royal Navy. Nad ní se tu a tam objevili při přeletu kormoráni velcí, kormoráni chocholatí, te-rejové bílí nebo orel mořský. Ráno a v podvečer nad ostrovy přeletovala hejna hus velkých, hus polních a pravděpodobně i tundrových.

Protože náš výlet byl, jak je uvedeno v titulku, minimalistický (necelé dva dny pobytu), stihli jsme navštívit pouze pět orknejských ostrovů. Kromě největšího Mainlandu ještě ostrůvky Lamb Holm, Glimps Holm, Burray a South Ronaldsay. Na Orkne-jích nerostou stromy. Výskyt rašelinišť ale dokazuje, že tomu tak vždy nebylo. Kupodivu za tuto skuteč-nost nejsou odpovědní lidé. Odlesnění pravděpo-dobně proběhlo ještě před neolitem, což potvr-zují archeologické nálezy, které patří k nejstarším a nejzachovalejším neolitickým památkám v Evro-pě. Dokazují použití kamene jako jediného staveb-ního materiálu v neolitické vesnici Skara Brae. Na jednom z těchto pidiostrůvků jsme se mohli poko-chat ojedinělým exemplářem kameňáčka pestrého a kulíky písečnými.

Z důvodu absence lesů je i zdejší krajina jaksi mi-nimalistická. Mírně zvlněné vnitrozemí ostrova je zaplněné zemědělskými farmami, pastvinami a ka-mennými zídками, které se střídají se sladkovodní-mi jezery. Kontrastují tak s velkolepostí a divokostí pobřežních útesů, které jsou podtržené všudypří-tomným větrem. Ty naopak jako by se snažily svou rozervaností něžnou fádnot vnitrozemí narušit. Obzvlášť dramatické jsou útesy na severozápadě ostrova Mainland v místě zvaném Yesnaby s domi-nantním skalním solitérem, věží Sea Stack. Pískov-cové horniny byly větrem a oceánem vytvarovány do nejroztodivnějších tvarů a podob. Oba živly, vítr i vodu, zde návštěvník vnímá velmi intenzivně. Pro hučící příboj není rozumět vlastním slovům. Vítr má zase takovou sílu, že potok, který odvádí vodu z přilehlých rašelinišť, doteče jen na hranu útesu, odkud je všechna voda v podobě gejzíru vrhuta nazpět do rašeliniště. Vítr zde byl tak mocný, že i takový letec, jakým je sokol stěhovavý, s ním měl plná křídla práce, když se mihnul mezi útesy.

Příjemná minimalistická nálada byla podtržena i místními druhy pív. Do hlavy stoupala jen zlehka,

příjemně a vpravdě minimalisticky. Bylo už trochu „po sezóně“, ale útulných kaváren, bufetů a restaurací zde bylo k dispozici plno. Co nás též v pokročilém podzimu na Orknejských opravdu mile překvapilo, bylo velmi vlídné počasí. Daleko vlídnější než náš středoevropský říjen.

Všude kolem městeček a farem rozsetých v okolní krajině bylo zřejmé, že o příznivých klimatických podmínkách dobře vědí i mnohé ptačí druhy. Atmosféru jakéhosi severského babího léta zde vyu-

žívali ptáci, jejichž přítomnost nás v tomto období velmi překvapila. Byly to především vlaštovky obecné, nacházející zřejmě nad prosluněnými pastvinami stále dost potravy na to, aby zde sbíraly síly na dlouhou cestu do subsaharské Afriky. Zprvu jsme tomu ani nedokázali uvěřit a jistotu jsme získali až poté, co jsme na pořízených fotografiích opravdu potvrdili tento druh. Podobnou činností se evidentně zabývaly další druhy drobných pěvců, které sice jednotlivě, ale ve značných počtech protahovaly po pobřeží ostrovů a posedávaly na ostnatých

drátech přísně vytyčujících místní pastviny. Byli to především střízlíci obecní, brambornícci černohlaví, červenky obecné, lindušky luční, konipasi bílí a bělořiti šedí.

Na důkladně spasené trávě pastvin se tvořila obrovská ptačí hejna dosti spletitého druhového složení. Základ hejna tvořily čejky chocholaté. Poněkud stranou se držela sto i vícehlavá hejna kolih velkých a břehoušů černoocasých. Svými tenkými, dlouhými zobáky pečlivě pikýrovali nízký trávník. Mezi nimi pobíhalo několik vodoušů rudonohých. Dalším druhem do této společnosti byli ústříčníci velcí, jejichž rudé zobany ostře kontrastovaly s jejich černobílým peřím. Vyplašení pasoucím se skotem vytvořili černo-bílo-červený oblak, který se vznesl nad louku a usedl jen o několik metrů dál. Nižší patro hejna tvořily tisíce špačků obecných, pokud zrovna neposedávali na střeše místního kostela. Poněkud světlejší skupinu tvořili rackové. Ke svému zklamání jsme zde pozorovali jen čtyři druhy: racek mořský, racek stříbřitý, z těch malých pak racek bouřní a racek tříprstý. I tak to ale byl oprav-

dový ornitologický zážitek. Velké zklamání jsme ale zažili ohledně výskytu kachen. Zaznamenali jsme pouze kajky mořské, poláky velké, hvízdáky euroasijské a kachny divoké. Naopak překvapením bylo hejno bažanta obecného. Jako všude v Británii se i zde velmi hojně vyskytovaly čtyři druhy krkavcovitých: vrána černá, kavka obecná, havran polní a krkavec velký.

Jedinečným zážitkem bylo setkání s typicky severským druhem, linduškou skalní. Velké množství drobného hmyzu rojícího se na prosluněných mořských březích bylo pro lindušky pozváním k prostřenému stolu. Při honbě za potravou si po chvíli ani nevšimly podivného „tulene“ s fotoaparátem válejícího se na koberci vyplavených chaluh.

Velmi jsem také toužil spatřit místní skotskou specialitu, bělokura rousného, skotský poddruh, který díky klimatickým podmínkám na zimu nepřepereňuje do bílého zimního šatu. Po usilovném pátrání jsem ho nakonec objevil. Seděl na kůlu od plotu hned u silnice.

Při zpáteční cestě mívá náš luxusní trajekt více jak stometrové útesy na ostrově Hoy, nejvyšší útesy v celé Británii. I zde naproti nim stojí štíhlá, nebetýčná skalní dominanta, místní „Old Man“. Představuji si, jak asi tyto skalní stěny kypí životem zjara. Možná pak Orkneje nemusí být tolik minimalistické. Třeba se sem ještě někdy vrátím.

Foto a text: Vladimír Šoltys

